

www.kurdistan.net.org

بهکاتی ناوهندی ئه‌وروپا 27-10-2006 8:27

عوسمان محهمهد هه‌ورامی: مروفا هه‌رچهن له ته‌مه‌ندا بێت، نه‌توانیت هه‌موو کاتیک هاورپی مندال بێت.

هه‌قپه‌یفین: یوسف خه‌لیل

- نه‌بێ هونراوه‌ی مندال وه‌کو توپی هه‌وری به‌رزبیته‌وه و یاری بکات له‌گه‌ڵ خه‌ونه‌کانیدا.
- نه‌گه‌ر مندال به‌شیوه‌یه‌کی باش په‌روه‌رده بکری هه‌میشه نه‌گه‌لای ئه‌وه‌ری نه‌بێ بونیش ده‌بیت.
- ئه‌وپه‌ری به‌ساقه‌و به‌قوربانی ده‌بین وه‌ده‌وریدا دبین، به‌لام که په‌رداخیک له‌ده‌ستی ده‌که‌وێته خواره‌وه یا ده‌رگاکه توند پیوه ده‌دات زرم تیی ده‌سه‌روینین.
- مندال له‌نیو خیزاندا ده‌بیته‌ قوربانی نه‌گه‌ر دایک و باوک بنه‌مایه‌کی خوشه‌ویستی پاک و بێگه‌ردیان نه‌بیت.

کاتیک له‌مندال ده‌ده‌یین راسته‌وخو ده‌بیت به‌سروشندا ری بکه‌ین وتاوێک شنه‌ی شه‌مال هه‌لمزین و دیده‌مان به‌سه‌مای مه‌له‌کان تی‌ربکه‌ین یا تاوێک له‌شه‌پۆل تافگه‌و هه‌ژه‌ی رووبار رابمیین جا ده‌توانین له‌بێگه‌ردی مندال نزیك ببینه‌وه، چونکه دونیایه‌کی هینده تایبه‌تمه‌نده ئاسان نیه ری بکه‌یت به‌نیویدا چونکه پیده‌چیت سیاسی نه‌ژاکاویان بژاکیت یازه‌رده‌ی لیویان بتویریت، واته ئیش کردن بو ئه‌م تویره‌ گرنگه‌ی کومه‌ل هوشیاری به‌سه‌لیقه‌ی ده‌ویت تا بتوانیت له‌گه‌ل ژیکانی تونی موزیکی خه‌نده‌کانیدا بکه‌وێته پرۆسه‌یه‌کی ئه‌فراندنه‌وه له‌پیناوه‌ی دونیایه‌کی جوان ونویی پر داهینانیان بو بخوازیت.

ماموستا عوسمان محهمهد هه‌ورامیش یه‌کیکه له‌و که‌سایه‌تیانه‌ی سه‌رده‌مانیک گیرۆده‌ی ئه‌م جیهانه‌ جوانه‌ی مندالانه‌و گه‌لێک شیعوو ئوپه‌ریتی جوان جوانی داپشتوووه بو مندال وتوانیویه‌تی ده‌نگیکه‌ی هوشیاری ئه‌و دونیا ئاله‌بیت - هه‌ورامانی هینده‌ی دیکه جوانتره‌ کردوه به‌خه‌نده‌ی ئالی مندال وکرده بێگه‌رده‌کانی وئاخواتنه‌ کاله‌کانیان - لی‌رده‌ا به‌پیویستم زانی ئه‌م هه‌قپه‌یفینه‌ی له‌گه‌لدا سازبده‌ن تاکو بزانه‌م له‌نزیکه‌وه چی دیکه‌ی پیه‌یه‌ له‌که‌شکۆله‌ پر له‌ ئه‌زمونه‌که‌ی ئاواتمه‌ بتوانم کاریکم کردبێ خزمه‌ت به‌ ئه‌ده‌بی مندال وپه‌روه‌رده‌و دونیا ناسکه‌که‌یان بفرموون ئیوه‌و ئه‌م ئاخواتنه‌ که له‌نیوان من وئه‌و ماموستا به‌ریزه‌دا هاته‌ ئارا.

له‌زمانی عوسمان محهمهد هه‌ورامیه‌وه:

ناوم (عوسمان محهمهد سالح فه‌ره‌ج) ه ناسراوم به‌ (عوسمان محهمهد هه‌ورامی) له‌سالی (1940) له‌شارۆچکه‌ی ته‌ویله‌ له‌دایک بووم، خویندنه‌م له‌به‌ر بزویی باوکه‌م هانوته‌ سلیمانی، پله‌کانی خویندنه‌م تاوه‌کو ئاماده‌یی ته‌واو کردوو له‌سالی (1960) دا ده‌وره‌یه‌کی تایبه‌تیمان بو کرایه‌وه بووم به‌ ماموستا و تانیستا به‌شانه‌زییه‌وه له‌زۆربه‌ی دیهاته‌کان و قوتابخانه‌کانی ناو شاری سلیمانیدا خزمه‌تم کردوو، ده‌رباره‌ی چالاکیه‌کانم سال به‌سال به‌عه‌شقه‌وه له‌بواره‌ی په‌روه‌رده‌دا درێخیم نه‌کردوو، چونکه باوکه‌م گۆرانییێکی میلی بوو شیعوو گۆرانی باشی ئه‌زانی چشه‌یه‌کی زۆر شیرینی له‌گیانی مندا په‌روه‌رده کرد، له‌سه‌ره‌تاوه زۆر ئاره‌زووم له‌سه‌ر هونراوه‌و ئاوازه ره‌سه‌نه‌کانی ناوچه‌ی هه‌روامانیش بوو، و دوای ئه‌وه‌ی که له‌په‌رۆسه‌ی خویندنه‌م دا ئه‌زمونم زیاتر په‌یدا کرد پاش (10-15) سال ماموستایی خوشه‌ویستی مندال وایلیکردم که هونراوه‌ش بو دنیای مندال بلیم، هه‌لبه‌ت پێشتر که گه‌نج بووم وه‌ک هه‌موو شاعیریکی تر ده‌ستم داوه‌ته‌ ئه‌و دنیا تایبه‌ته‌ی گه‌نج به‌لام له‌ هه‌مووی زیاتر به‌لای ئه‌ده‌بی مندالدا شکاندومه‌ته‌وه ..

- شاهۆ / هونراوه‌ی په‌روه‌رده‌یی / سلیمانی (1970)

- دیوانی سه‌یدی هه‌ورامی / سلیمانی (1970)

www.kurdistan.net.org

بهکاتی ناوهندی ئه وروپا 8:27 27-10-2006

- دیوانی وهلی دیوانه / بهغدا (1976) .
- دیوانی سهودایی - شیخ ئیسماعیلی دۆلآن / بهغدا (1994) دواي مانهوهی بو ماوهی نو سال له دهزگای روشنبیری و بلاوکردنهوهی کوردی ، بهداخهوه بهشیواندنیکی زۆرهوهو بهبی ئاگاداریم له چاپدرا بوو .
- کهشکوئی حاجی مهحمودی باروهیس / سلیمانی (1998) .
- خونچه گول / هونراوهی پهروهدهیی / سلیمانی (2000) .
- منال و گول / هونراوهی پهروهدهیی / سلیمانی (2001) .
- دیوانی حاجی باقی بهنگینه / سلیمانی (2003) .
- مافه گهشه گانم / هونراوهی پهروهدهیی / سلیمانی (2003) .
- جیهانه جوانه کهمان / ئۆپهریت و شانۆگهری جیهانی مندالآن / ههولیر (2004) .
- چاوانی باوان / هونراوهی پهروهدهیی / ههولیر (2004) .
- شنه ی شادی / هونراوهی پهروهدهیی / سلیمانی (2004) .
- ههشتهمین دانا / چیرۆک بو مندالآن / وهرگیژان له عه ره بیه وه / سلیمانی (2004) .
- مافی مرووف / بو پۆلی پینجه می سه ره تایی / له گه ل لیژنه یه کدا / سلیمانی (2004) .

*** پۆدا چوونوو وانوشم بوتین له :**

- دیوانی موفتی پینجوینی / ههولیر (1990) .
- کوردستان / یه کهمین روژنامه ی کوردی / له گه ل د . مسته فا زه نگه نه / سلیمانی (2004) .
- دیوانی پیره میژد یه کهم / سلیمانی (2000) بهرگی دووهم وسییه م سلیمانی (2001) .
- هه رده وان / چیرۆکی میژوویی کورده واری / سلیمانی (2003) .

www.kurdistan.net.org

بهکاتی ناوهندی ئه‌وروپا 8:27 27-10-2006

- الشيخ عبدالرحمن الغالباني - الجزء الاول / سليمانيه (2003) الجزء الثاني
- السليمانيه (2004) ، الجزء الثاني سليمانيه (2005) .
- سيگۆشه‌ی بهرمۆدا / سليمانی (2003) .
- پاژنه‌ی ئاسنين / سليمانی (2005) .
- کویره‌وه‌ری / سليمانی (2005) .

*** دارشتنه‌و وانه‌شم بوته‌ین له :**

- بیره‌وه‌ریه‌کانی ته‌یه‌وری له‌نگ / سليمانی (1988) .
- دبلۆماسیه‌تی کورد به‌دریژایی میژوو / سليمانی (2002) .
- رێفراندۆم باشت‌ترین شیوازی خوباته / سليمانی (2004) .

*** هه‌ك هه‌مانه‌ش هه‌مانه‌م بوته‌ین له :** *چهند

- لایه‌نیکی رسته‌سازی زاری هه‌ورامی / نامه‌ی دوکتۆرای د . فه‌ره‌یدون عه‌بدول به‌رزنجی / دارشتنی وئه‌و رسته‌کانی به‌شه‌ هه‌ورامیه‌که‌ی / سليمانی (1998) .
- ئه‌رکی ئه‌دقیڕبڵ له‌فراوانکردنی فره‌یزی کاریدا / ماسته‌رنامه‌ی ئازاد ئه‌حمه‌د حسین / دارشتنی وشه‌و رسته‌کانی به‌شی هه‌ورامیه‌که‌ی / سليمانی (2001) .
- پیره‌میژد وپیاچوونه‌وه‌یه‌کی نوێ / دووبه‌رگ / ساغکردنه‌وه‌و کاریگه‌ریی هه‌نراوه‌ هه‌ورامیه‌کان / هه‌ولێر (2001) .
- مۆرفیمه‌لیکسیکی ورێزمانیه‌کان وئه‌رکیان له‌شیوازی هه‌ورامیدا / ماسته‌رنامه‌ی شیڕکۆ حه‌مه‌ ئه‌مین قادر / دارشتنی وشه‌ورسته‌کانی به‌شه‌ هه‌ورامیه‌که‌ی / سليمانی (2002) .
- سه‌ره‌رشته‌ی زمان ورێنووسی ئه‌م کتێبانه‌ی نه‌هێشتن نه‌خوێنده‌واری / ئه‌لفبێ زانسته‌کانی قوئاغی یه‌که‌م (2002) وقوئاغی دووهم سليمانی (2003) .

www.kurdistanet.org

بهکاتی ناوهندی ئەوروپا 8:27 27-10-2006

- **زایه‌له‌ی زریار / به‌هه‌مه‌ بلاونه‌کراوه‌کانی قانع / پیاچوونه‌وه‌و داریشته‌وه / سنه (2003).**

* **جگه‌ له‌بلاوکردنه‌وه‌ی ده‌یان باب‌ه‌ت وه‌وئراوه‌ له‌روژنامه‌ وگوفاره‌کاندا له‌سالی (1961)ه‌وه .**

چۆنیه‌تی ده‌ستپیکردنت یان هاتنه‌ ناو بواری روشنبیرییه‌وه به‌تایبه‌ت جیهانی مندالان ده‌مانه‌وی شتی‌کمان پێ بێت.

- باوکم کاریگه‌رییه‌کی زۆری هه‌بوو له‌سه‌رم، مالمان له‌پاڵ مزگه‌وتی گه‌وره‌دا بوو ئەوسا سه‌کۆو هه‌یوانه‌که‌ی شوینی کۆبوونه‌وه‌ی زاناکان و بی‌رهمه‌نده‌کان وشاعیره‌کانی سلیمانی بوو، له‌په‌نایه‌که‌وه ده‌هه‌ستاین وگویمان ده‌گرت که‌لکمان وه‌رده‌گرت، به‌لام که‌ چۆن هاتمه‌ ناو دونیای روشنبیرییه‌وه وه‌کو هه‌موو که‌سێک ئەو جیهانه‌مان هاته‌ ریگا، هه‌لبه‌ت به‌هه‌ریه‌که‌ بوو ورده‌ ورده‌ گه‌شه‌ی کرد، به‌لام جیهانی مندال دوا‌ی (10-15) ساڵ ده‌ستم کرد به‌ توێژینه‌وه‌ له‌بواری ده‌رونناسی دونیا جوانه‌که‌یاندا، بۆم ده‌رکه‌وت ئیمه‌ زۆر چه‌وسینراوینه‌ته‌وه‌ ئه‌ویش هه‌لبه‌ت بواره‌که‌و سه‌رده‌مه‌که‌و داب ونه‌ریته‌که‌ به‌وجۆره‌ بووه، ئەگینا به‌هیچ جوړیک من خه‌تا له‌مامۆستا ناگرم، لی‌ره‌وه‌ بیرم کرده‌وه‌ که‌شتیک بۆ مندال بکه‌م له‌گه‌ڵ براده‌رانی تر، وله‌نزیکیشه‌وه‌ له‌گه‌ڵ مامۆستای به‌ریز (عه‌لی شه‌ونم) که‌زۆر جار نوسینه‌کانی په‌سه‌ند ده‌کردو زۆر هانی ئەدام، هه‌روه‌ها مامۆستا (ع. ح. ب) و (عه‌زیز شالی) ئەمانه‌ مامۆستا پێشه‌نگه‌کانم بوون که‌ زۆر که‌لکم لێ وه‌رگرتن، گه‌شتیک بۆ مندال بکه‌م وریگایه‌کی پێشان بده‌م تا ئەوان که‌ گه‌وره‌ بوون وه‌کو ئیمه‌ ئالۆز نه‌بن دژوار نه‌بن هه‌ست به‌ته‌نگ وچه‌له‌مه‌ی ژیان نه‌که‌ن.

مندال چی ده‌گه‌یه‌نیت لات وا پانتاییه‌کی گه‌وره‌ی له‌ژیانی تۆدا داگیر کردوو؟

- مرۆف ئەوه‌نده‌ بۆ خۆی ئەژی تا مندالیان نابیت، که‌ مندالیان بوو ئیدی بۆ منداله‌کان ئەژین، من زۆرتر له‌خۆمه‌وه‌ ده‌ست پێ ده‌که‌م، که‌یه‌که‌م مندالم بوو به‌راستی هه‌ستم ئەکرد دنیا‌یه‌کی فراوانم بۆ هاتۆته‌ کایه‌وه‌و خۆشه‌ویستییه‌کی راست ودروست، هه‌ستم ده‌کرد هه‌موو جه‌رگمه‌ ئەو منداله‌ له‌م باره‌یه‌وه‌ ده‌لیم:

جوانترین جوانی منداله‌

شنه‌ی پێ ده‌شتی شاخه‌

بێ مندال ژیان داخه‌

پێم وایه‌ له‌نیوان دایک وباوکدا گه‌وره‌ترین ئەلقه‌ی خۆشه‌ویستی ئەو منداله‌یه‌ وچاکتره‌ له‌ زی‌رو گه‌وه‌هر که‌ مندالیش بێته‌به‌ر ئەمیش بێته‌ ئاواتیک هه‌موو که‌سێک ئەبخوازی، له‌به‌ر ئەوه‌ مندال له‌لای من کרוکی ژینه‌ ئەگه‌یه‌نیت وپیرۆزترین بونه‌وه‌ره‌ له‌سه‌ر زه‌مین دا.

توانیت شیع‌ر بکه‌یته‌ وێزگه‌یه‌ک لێیه‌وه‌ په‌ی به‌ناسکی مندال ببه‌یت؟

www.kurdistan.net

بهکاتی ناوهندی ئه‌وروپا 27-10-2006 8:27

- منداڵهکه سه‌رچاوه‌ی ئه‌و باسه‌یه، هه‌لسوکه‌وته‌که‌ی، گه‌ت وگۆکه‌ی، ئه‌مانه هه‌مووی هه‌وینن وشیعره‌که دروست ده‌کن وئهبین به‌پیکهاته‌یه‌ک بۆ دروست بوونی شیوه‌یه‌کی جوان له‌دنیا‌ی گه‌ش و ناسکدا، که منداڵ له‌ دایک بووه‌وتومه:

زاق وزیقه‌ت نه‌وايه

خۆش وشادی وقاقایه

به‌به‌ی جوان وخه‌پۆله

پیی نایه ئه‌م دنیا‌یه

له‌به‌ر ئه‌وه ئه‌توانین ب‌ل‌یین منداڵ نه‌بێ ئه‌و زاق وزیقه نه‌بێ هۆنراوه‌ش دروست نابێ، ئه‌و جموجۆل وه‌لسوکه‌وته فریشته ئاسایه گۆل وه‌کو ئه‌و وایه، ئه‌بێ ب‌ل‌یین گۆلی نه‌م منداڵه، ب‌یگومان ئه‌و منداڵه گه‌وره ئه‌بێ وئهو خۆشه‌ویسته‌یه ئه‌ماندایه ئه‌ویش ئه‌یدا به‌وه‌چه‌کانی دوا‌ی خۆی، له‌به‌ر ئه‌وه وه‌چه دوا‌ی وه‌چه شته‌که باشده‌بێت، هه‌ر له‌ منداڵیه‌وه ئه‌و بایه‌خه‌ی پ‌ی‌دار شتیکی به‌که‌لکی ل‌ی ده‌رده‌چی و زۆر باشتر ئه‌ژی.

هه‌ورامان، شیعر، منداڵ بونه‌ته هاوکیشه‌یه‌ک بۆ عوسمان هه‌ورامی، ئه‌م رووانگه‌یه‌وه ده‌ته‌وێت چۆن تاییه‌ته‌ندی خۆت بدۆزیته‌وه؟

- وه‌کو مامۆستا (گۆران) یش ده‌ل‌یت (به‌هه‌شتی عه‌شقه ئه‌م هه‌رامانه) هه‌رچه‌نده به‌منداڵی تیا‌یدا نه‌ژی‌یام له‌ته‌مه‌نی (سی) سالی‌دا چووم و ماوه‌ی (11) سالی‌ک له‌وئ مامۆستایم کرد، به‌راستی شتیکی زۆر جوان و ناسک سروشتی‌کی پاک و ب‌یگه‌ردم ها‌ته پ‌یش، گۆرانیش نا‌هه‌قی نیه که گه‌شتی هه‌ورامانی به‌و جۆره هۆنیوه‌ته‌وه، هه‌لبه‌ت منیش به‌هه‌مان شیوه، چونکه ناوچه‌ی خۆمه‌و هه‌موو که‌سی‌کیش هه‌ز به‌ناوچه‌ی خۆی ده‌کات، له‌هه‌وراماندا ژنانی زۆرم دیوه شاعیرن باله‌وانه‌وه ده‌ستی پ‌ی بکه‌م چونکه له‌کوردیه‌واری خۆماندا که‌متر ئه‌ب‌یین ژنی شاعیری میلی هه‌ب‌یت، منداڵیش کرۆکی ژینه، هه‌رمالی‌ک منداڵی ت‌یدا نه‌ب‌یت ناخۆشه، وه‌نرخ‌ی منداڵ ئه‌وانه ئه‌یزانن که منداڵیان ناب‌یت، ئه‌مانه وه‌ک تۆ فه‌رموت هاوکیشه‌ی ژین له‌گه‌ل مندا رۆژانه شه‌وانه هه‌موو کاتی‌ک له‌گه‌ل‌یاندا ئه‌ژیم، وه گه‌ل‌یک هۆنراوه‌شم به‌زاری هه‌ورامی وتوو، و مایه‌ی شانازیمه که براده‌ران ونوسه‌رانی ناوچه‌کانی خۆمان چ له‌ودیوو چ له‌م دیوو منیان ده‌ست‌نیشان کردوو که پ‌یشه‌نگیم کردب‌یت له‌ هۆنراوه‌ی نو‌یدا له‌شی‌وازی هه‌ورامیدا، شیعریش خۆراکی رۆحه‌و شتیکی به‌چی‌ژه، وه‌منداڵیش هه‌ربه‌و جۆره تین و ژیان و چالاکی به‌من ده‌به‌خش‌ی و به‌هه‌مووانیش، من له‌و‌یدا خۆم ده‌دۆزمه‌وه.

ئهو هه‌وینانه چۆن ده‌بنه‌ بنه‌چه بۆ له‌دایک بوونی خونه‌ گۆلی‌کی شیعر؟

- له‌هه‌موو روویه‌کی جوانه‌وه له‌ گریان وه‌لسوکه‌وت و ناسا‌گی و گه‌شه‌ی منداڵه‌وه، ئه‌گه‌ر مرۆف ب‌چ‌یته ناویان و به‌راستی بتوان‌یت ب‌ب‌یت به‌به‌ش‌یک له‌ دنیا‌که‌یان ئه‌توان‌یت خونه‌گۆلی شیعر‌ی زۆر جوان به‌به‌ره‌م به‌ی‌نی، به‌لام به‌مه‌رج‌یک ئه‌و منداڵه وایزانی‌ت زاده‌ی خودی خۆیه‌تی و هه‌ست بکات منداڵ‌یک چۆته ناویان، به‌کورتی مرۆف هه‌رچه‌ن له‌ته‌مه‌نداب‌یت، ئه‌توان‌یت هه‌موو کاتی‌ک هاو‌ری‌ی منداڵ ب‌یت، من زۆر جار به‌و منداڵه ب‌چ‌کۆلانه‌ی پۆلی یه‌ک ئه‌ل‌یم ک‌ی هاو‌ری‌ی منه؟ هه‌ر ه‌یچ نال‌یین که‌تۆ سه‌رت سپیه بۆچی هاو‌ری‌ی ئ‌یمه بیت؟ یائ‌یمه بۆ هاو‌ری‌ی تۆب‌ین؟ وادیاره هاو‌ری‌یه‌ته‌که هاو‌ری‌ی رۆحه گیانه ره‌وانه، له‌و رووانگه‌یه‌وه من ئه‌بم به‌هاو‌ری‌ی ئه‌وان و سوپاسیان ده‌که‌م که له‌دنیا جوانه‌که‌یاندا به‌هاو‌ری‌یه‌کی خۆیان قبولم بکه‌ن.

www.kurdistan.net.org

بهکاتی ناوهندی ئه وروپا 27-10-2006 8:27

بهشیکى زۆر له مندالی ئیبه وهک هه موو چين وتویژهکانى دیکه ته مهنى خویان له ده ستداوه و گیرۆده ی

ده رده سهرى رۆژانه ن، تۆچۆن ده توانیت ئه و ته مه نه یان بۆ بگيریته وه به و په یقانه ی له تۆدا هه لده قوین؟

- ئه توانم بلیم ته مه نیان سه رنگوم کراوه، ئه گینا ئه وان ته مه نی خویان له ده ست ناده ن به لکو وایان لی کراوه، هه لبه ت ئه م دیارده یه ئه گه رپه ته وه بۆ ته نگژه کانی ژیان له سه رو هه موویانه وه نه دارى، شتی کم دیته وه بیر له م پرسیاره ی به ریژت دا له سالی (1970) دا که به یاننامه ی (ئازار) ده رچوو له هه موو لایه کی جیهانه وه به تابه تی له رۆژه لآت وولاته شورهبیه کانه وه میوانیکی زۆر هاتبون، تیباتا بوو تابه ته مه ندی توژی نه وه ی په روه رده ی مندال بوو، منبه چاوی خۆم دیوومه فرمیسیکی به چاودا هاتۆته خواره وه و تویه تی دوو رۆژی ئه م مندالانه ترسناک ده بیّت! نابیّت ئیش بکات ده بیّت بگاته (18) سال، دیاره ئه مه ش بۆچونیکی زانستیانه یه چونکه مندال تا (18) سال له دنیا که ی خۆیدا چیژی وه رگرت وتیر بوو و به ته واوی ئاره زوو هکانی پر بوونه وه، ئه وسا بۆ قۆناغه که ی تر خۆی ئاماده ده کات و ئاخ سه سه رت نیه، ئه وسا گه رانه وه ی نیه بۆ دنیا ی مندال وه نالیّت ه یچ شتیکی شم له ده ست چوو، له سه رو ی هه مووشییه وه پاره په رست نابیّت چونکه له و قۆناغه دا که هیشتا ته مه نی نه گه شتۆته (18) سال بخریته دنیا یه کی دیکه وه باش نابیّت وه ک وه فایه ده لیّت:

(به جارى مالى ویرانم ئه میشم چوو ئه ویشم چوو) منداله که ش له کیس ده چیّت ودوا رۆژی ش دیار نابیّت، ئیدی ئامانجیش ئه بیّت به پاره پینشینانیش فه رمویانه (ئه وه ی و اجزانیّت به پاره هه موو شتی ک ئه کپۆ و بۆ پاره هه موو شتی ک ئه کات، سه ر ئه نجامیکی زۆر سامناک چاوه روانی ئه کات) واته نا کریت بۆ ده سه ته سړیک قه یسه ریه ک بسوتی نرئ! بۆ پاره یه کی که م مندال له ده ست بدرئ، ئه و مندالانه ی فی ری ئیش وکاسبی ئه کریت له خویندن و په روه رده دور ئه که ونه وه و ئه چنه ژیانیکی تره وه، دوو رۆژ هه ر ئه و مندالانه ئه بن به ته گه ره و به و مرۆقه دژوارانه و قۆرتیکی زۆر گه وره ئه بن له ریگای پی ش که وتندا.

به کارکردن بۆ مندال هاتویه ته نيو پانتای رۆژشنبیرییه وه، ئایا ده ته ویت له دونای گه وره رابکه ی یان

ئاسوده ی خۆت له وپواره دا ده بییته وه؟

- من به دنیا ی گه وره ده ستم پی کردوه هه ر له وپواره شدا شتی کم به شتی ک کردوه چ به شیعر بی یاخود به نوسین بی، به لām کاتی ک هه ستم کرد مندالان شتیکی ئه وتویان بۆ نه کراوه وام به باش زانی زۆر تر به ره م بۆ مندال بنوسم ئه گه ر سه رکه و تنی کیشم به ده ست هی نا بیّت ئه گه رپه ته وه بۆ ئه و خۆشه ویستی ه قولی به رامبه ر به مندال هه مه، ئه و مندالانه ش ئه بیّت هه ریه که شیعی خۆی بۆ بو تریت سه ره تای، می ر مندالی ئه مه ویت بلیم می ر مندالییه به داخه وه زۆر که س ئه نوسین می ر منداله، وشه که شیوه ی کرمانجی زوروه که ئی مه ئه لیین بادنیان، من سو پاسی ئه و مامۆستایانه ئه که م که داوام لی ده که ن و به ره مه کانه م لی وه رده گرن و ده یانکه ن به ئۆ په ریّت یا گۆ رانی و ئاوازیان بۆ داده نین، من که به گه وره یی ده ستم پی کردوه ئیستا مندال نابمه وه و له دنیا ی گه وره رابکه م ئه بیّت بژیم له گه ل ده وره به ری خۆمدا له گه ل په کانی ته مه ندا، به لām هه رگیزا و هه رگیز مندال فه رامۆش ناکه م، هیوادارم بتوانم شتیکیان بۆ بکه م.

کاتی ک دوو مندال له نیو ته نگژه ی بازاردا په لاماری یه کدی ده دن و گه وره کان پی ده که ن، یابه پی چه وانه وه کاتی

دوو مندال ده خینی وه وه له نیو گه مه دا تووا ونه ته وه، ئه م دوو تابلویه ئه گه ر تۆ بنه ر بیّت چۆن ده که ویته وه

لات؟

- پرسیاریکی ناسکه کاک یوسف وا دیاره رۆژانه له گه ل مندالانایت، وادیاره تۆ وه کو من وایت بگه ره له هه ندی حاله تدا له من زیاتر مندالت خۆشه ویت و سه رنجیان ئه ده یّت، ئه مه پرسیاریکی زۆر

www.kurdistan.net.org

بهکاتی ناوهندی ئه وروپا 27-10-2006 8:27

قووله بهداخه وه ئهوانه ی که پێیان پێ دهکهن ئاگایان له دنیاو له واقع نیه ئهوانه ی به لای منه وه هه رله وانه دهچن که هه ز له شه ره که له شه یرو شه ره سه گ دهکهن وگه مال به گه ژ گه مالدا ئه دهن وچێژی لی وه رده گرن، بێگومان مندال فریشته یه ناچیتته قالبی نه که له شه یرو نه سه گیشه وه، هه رچه ن ئه وانیش پیرۆزن وبه شیکن له دنیا ی مندال وگیانه له به ریکی ئیسک سوکن به لام ئیمه یان وایان لیده که یان شه ربکه ن وئه یانده یان به گه یه کدا، ئه و گه ورا نه مایه ی به زه یان وئه بی وینمایان بکه یان که کاریکی هه له نه که ن چونکه منداله کانی خویشیان هه روا ئه که ن، ئه مه ئه نجامیکی نیگه تیفانه ی لی ده که ویتته وه، به لام من ئه گه ر ئه وان ببینم زۆر به ناسکی ئه چمه لایانه وه ئه وه ستم وپێیان ئه لیم: گوله کانم چاوه کانم ئاده ی بزانه ئه و شه ر کردنه تان له چبیه؟ ئیوه په پوله ن چۆن په پوله شه ر ده کات؟ ئه گه ر پێویست بکات ناو بزاییان بکه م به ناسکی وله سه رخۆ داوایان لی ده که م وده لیم من مامۆستام هیوادارم به هاواری خوتانه قبول بکه ن! مندال به وشیاو به خویدا ئه چیتته وه من نالیم ته ربق ده بیته وه به خویدا ئه چیتته وه واته به رچاوی روون ئه بیته وه، ئه لیم شتیکی باشیان کرد ئه و شه ره تان کرد؟ نه وه لالا ده ی یه لالا با ده ست بکه ینه ملی یه کتر، ئیدی ده ست ده که نه وه ملی یه کتر وپێیان ده لیم ده ست بکه نه وه به یاری خوتان، نامه وئ هه روا برۆم وبه سه ری دا تیپه ربیم وه یچ رۆلیم نه بیته بو ئاشت بوونه ویه یان، هه روه ها له هه مان کاتیشدا که ئه ببینم دوو مندال ئه خنینه وه با وه ربکه هه زده که م بچه ناویان ومنیش یارییان له گه لدا بکه م وهاو به شییان بکه م وه زۆر جار به دیاریانه وه ئه وه ستم وبه هه ره یه کیان لی وه رده گرم زۆر جار ئه چم بو باخچه ی ساوایان له پێشه وه ئه چم بو هۆلی منداله کان تابییان بینم وبه هه ره یه کم پێ ببه خشن، له هه ر دوو حاله ته که یان من هه ز ده که م به شیک بم لییان وبتوانم رینمایان بکه م.

له زۆریه ی کیشه خیزانیه کاندای مندال ده بیته قوربانی، یاتوندوتیژی جه سته ی بو سه ریان ئایا ئه مه نه بوونه ته

بنه مایه ک که توی پیه گیرۆده بیت و خه ون و خولیات قورخ که ن بو خویان؟

- مندال له نپو خیزاندا ده بیته قوربانی، ئه گه ر دایک وباوک بنه مایه کی خوشه ویستی پاک وبیگه ر دیان نه بیته، ئه و ماله ده بیته دۆزه خیک بو منداله کان چونکه دایکه که له رقی باوکه که وباوکه که له رقی دایکه که ونه گونجانی هه ر دوو کیان به سه ر منداله که دا ده شکیتته وه و توندوتیژی له گه لدا به کار ده هیئرئ، بێگومان من پیه ی گیرۆده بووم و خه ونم دیوو که چۆن ئه مه چاره سه ر بکری، ئیمه که دایک وباوکه کان ئه ببینن قه ره قریانه وده نگ به رز ئه که نه وه، منداله کان ترس وله رز ئه یانگریته وئه خزینه ناویه ک وگرمۆله ئه بن وله کونجیکی ماله که یان، ته نانه ت ئه گه ر پێیان بکریته رائه که نه ژوریکه وه بو ئه وه ی ئه و دیمه نه دژوا ره ی به ینی دایک وباوکیان نه ببینن، ئوپه ریته یکی جوانم نوسیوه له (1977) دا وه کو پێش برکییه ک له هۆلی رۆشنبیری پێشکه ش کرا، ئه وه نده جوانیان پێشکه ش کرد جه ماوه ر رای کرده سه ر شانۆکه و به یه که میش ده رچوو، چونکه هه موو خیزانیک ئه و کیشه یه ی ئه بیته، به ناوی (ئاژاوه) وه بوو که له سی منال پیک هاتبوون (بچوک، گه وه، گه وه رتر) له ته مه نی (7 ساله وه تا 12 سال) که کردوم به کللیکی کاریگه ر بو چاره سه ر کردنی کیشه ی نیوان دایک وباوک وئا زایه تیم پێ به خشیوون وه کووتم دایک وباوک ئه وه نده بوخویان ئه ژین که مندالیان نابیت، که مندالیان بوو ئیدی بو منداله که یان ئه ژین، ئه گه ر بیتوو منداله کان به و شیوه بن باوکه ودایکه دللیان نه رم ئه بیته وکیشه نامیته له نیوانیاندا، منداله بچوکه که ده لیت (بابه بابه دایه دایه توو ئه و خوایه تاکه ی ئه م هه راو هوریا یه) له و گه وه تر ئه لیت (بیتان وتین به ری ژیانین ئه ی له به رجه هه موو رۆژی نوقمی ژانین بو چی بوچی ده ی له به رجه ی؟) باوکه که به خویدا ده چیتته وه چونکه کیشه که له وه وه سه ری هه لداوه! چاره سه ریش هه ر به ده سته ی ئه وه! بمانه وئ بمانه وئ باوک سالارییه! باوکه ش ده لیت (به راستی

www.kurdistan.net

بهکاتی ناوهندی ئه‌وروپا 27-10-2006 8:27

دهنگتان خوشه و فریشته ئاسایه و ئاوتان کرد به ئاگرما) دایکه کهش ئه لیت (رۆله ئیوه به رهه می ئیمه ن) دایکه و باوکه که پیکه وه ده لین (ئیمه ئه وه ته واو ئه وه هیچ نه ما له نیوانماندا له بهر خاتری ئیوه) منداله کانیش به گومانه وه لیان ده روان چونکه زۆر جاریان دیوه وه به و جوړه بویه ئه لین (به راستی ئاوا ده بن) ئه وانیش ده لین (دلنیا بن) ئیدی ریز ئه گرن وه هله ده پهرن وه ئه لین (ئاشتی وته بایی دنیا له ماله وه ده ست پێ ده کا، ئه گهر ماله وه ئاشتی وته بایی بێ هه موو دنیا سه رانسهر شادومانه) ئیدی ئه و پرسیاره ی جه نابت له لای من واره نگه ی داوه ته وه.

ترس، چاوه‌روانی، برسیتی ئه‌و ته‌نگ‌زویه‌ن که‌مرۆفی کوردی پینوهی ده‌تلیته‌وه، له‌م رووانگه‌یه‌وه بۆ دونه‌یای مندال که‌به‌ترس په‌روه‌ده‌ی ده‌که‌ین، هه‌میشه‌ چاوه‌روانه‌ تا که‌میک له‌خواسته‌کانی به‌ینه‌ دی، یا به‌برسیتی ده‌زبیکینی ئیمه‌ گالته‌مان پینی دیت، که‌ هه‌رده‌بێ له‌گه‌ڵ خۆماندا نان بخوات، ئه‌ی توو ده‌ته‌ویت چ بنه‌مایه‌ک دا دابریژین بۆ په‌روه‌ده‌یه‌کی دروست؟

- که مندال له دایک ده‌بیت چهند دین به‌ده‌وریدا ونازی هه‌له‌دگرین و به‌عه‌شقه‌وه به‌خپوی ده‌که‌ین وزانایانی ده‌رونناسی ئه‌لین مندال گه‌شته قوناگی دووسی مانگی هه‌ست به‌ده‌نگی باوکی ئه‌کات له‌ده‌روه‌ه، هه‌ست به‌ده‌نگه‌ خوش و ناخوشه‌کان ئه‌کات که هیشتا له‌ناو رحمی دایکیایه‌تی، جاکه ئه‌یگرینه باوه‌ش هه‌ست به‌هه‌موو شتیک ئه‌کات به‌س ئه‌وه‌یان ناتوانیت ده‌ری بریت، کاتیک مندال له‌وه‌موو نازو خوشه‌ویسته‌وه دابریت و بخریته دنیا ی ترس و له‌رز بۆ نمونه قه‌ره قه‌ری دایک و باوک وه‌ندامه‌کانی خیزان هه‌ست پیده‌کات و باریکی ئالۆزو دزیو له‌هه‌ناویدا دروست ده‌بیت، ئه‌گهر بیتوو ئه‌و منداله ترس نه‌بیت هه‌موو شتیک به‌ناسانی بۆ سه‌ره‌که‌ریت، من له‌وه‌روانگه‌یه‌وه هۆنراوه‌یه‌کم نوسیوه:

تکایه تووخووا لیم تووره مه‌به

هه‌لمه‌چۆ له‌سه‌ر خۆ به

سه‌رم لئ مه‌شیوینه

وابه‌جاری زیره‌م کرد

به‌هیمنی بمدوینه

ئه‌گهر مندال ترسینرا واته کوژایه‌وه و چاوه‌رپیی هیچ ئه‌نجامیکی لئ مه‌که، زانایانی کومه‌لناسی له مندالدا هه‌موو شتیک ئه‌بینه‌وه، ئه‌لین ئه‌گهر مندال به‌شیوه‌یه‌کی راست و دروست په‌روه‌ده‌کرا ئه‌وسا چاوه‌رپیی به‌ئه‌وولاته ئه‌و میلله‌ته ئه‌و خه‌لکه پێش که‌ویت و به‌ره‌می باش به‌ده‌ست بینیت، له‌م بواره‌دا زۆر پێویسته باس ترس و له‌رز ی خویندکاران له‌ئاستی ئه‌زمونه‌کاندا بکه‌ین... هه‌روه‌کو ده‌رکردنی ئه‌م ترسه له‌هه‌ناوی هه‌موو قوناغه‌کانی خویندندا بویه ده‌لیم:

چرپه‌ی سه‌روه‌ی به‌یانه

به‌خیر بێ، ئیمتیحانه

جیی کۆشش راخراوه

کاتی ته‌رخانکراوه

وانه‌م زۆر باش خویندوووه

خۆم ئاماده‌ کردوووه

چی ئه‌پرسی، بپرسی

هیچ دلم لئی ناترسی

شاباشی خۆم باش ئه‌ده‌م

www.kurdistan.net

بهکاتی ناوهندی ئەوروپا 27-10-2006 8:27

به ئەنجامی گەش ئەگەم

چ ئایندەیهک بۆ مندالی سزادراو رهچاو دهکەیت، یان چۆن لێی دهروانیت؟

- مندال فریشتەیهکی بیگەرده، پهپولهیهکی جوان وناسک ونهمره، ئەگەر مندال بهشیوهیهکی باش پهروهرده بکری، هه‌میشه نه‌گه‌لای ئەوه‌ری نه‌بی بۆنیش ده‌بی، به‌په‌چه‌وانه‌وه ئەگەر مندالیك بۆ هه‌موو شتیك لێ بدری شتیکی خراپ ده‌بی، بۆ نمونه ئەوه‌ری به‌ساقه‌وه به‌قوربانی ده‌بین و به‌ده‌وریدا دێین به‌لام که په‌رداخیک له‌ده‌ستی ده‌که‌ویته‌ خواره‌وه یا ده‌رگا که توند پێوه ده‌دات زرم تیی ده‌سه‌روه‌یین، ئیدی ئەو منداله‌ به‌خویدا ئەه‌چته‌وه‌وه سه‌ری سو‌رده‌می، تا دوینی بوو هه‌موو دونیا به‌قوربانی ده‌بوو که دووقسه‌ی ده‌کرد ئیستا بی ده‌نگی ئەکه‌ن، ئەم شیوه‌ مامه‌له‌کردنه‌ سزایه‌کی زۆر سه‌خته و ئازایه‌تی و بڕوا به‌خوون تیییدا ده‌مریته‌ رهنه‌گه‌ لاییش بیته‌ وله‌زۆر شویندا مافی بخوریته‌ و ئەوه‌نده ئازایه‌تی نه‌بیته‌ داوای مافی خۆی بکات، چونکه ئەوه‌نده پێیان وتوو بی ده‌نگ به‌ نه‌یان وتوو بلێ بلێ قسه‌ بکه‌!! جاکه‌ پیا‌له‌یه‌ک یا به‌رداخیک ئەشکێنی و سزادری یه‌کسه‌ر بۆی ده‌رده‌که‌ویته‌ که ئەو خۆشه‌ویسته‌ی راست نیه‌، چونکه‌ تۆ بلێ پیا‌له‌یه‌ک نه‌هێنیته‌؟ والی‌ده‌ده‌ن؟

حاله‌تیکی زۆر دژوار توش ئەبیته‌ ولێی تیک ده‌چیت، ئایا راست ده‌که‌ن یان راست ناکه‌ن؟! به‌لام که‌شته‌که‌ دووباره‌ بووه‌وه‌ بۆی ده‌رده‌که‌ویته‌ که ئەه‌شته‌ هه‌یج و پوچانه‌ی دایک و باوکی له‌وه‌ به‌نرختره‌ ئەم ئەنجامه‌ش خراپ ئەکه‌ویته‌وه‌ له‌سه‌ری، ئیدی چاوه‌ری ناکری چ له‌رووی ده‌روونیه‌وه‌ کۆمه‌لایه‌تیه‌وه‌ چ له‌رووی که‌سیه‌تیه‌کی راست و دروسته‌وه‌ ئەو منداله‌ ته‌واو ده‌رچیت؟! له‌وه‌ته‌ی پرۆسه‌ی په‌روه‌رده‌ی نوێ له‌دایه‌نگه‌ و باخچه‌ی ساوایاندا گه‌شه‌ی کردوو مامۆستای تایبه‌تمه‌ندکه‌ (ماسته‌رنامه‌یان) هه‌یه‌ له‌ ده‌روناسی مندالا و ئەم ئەزمونه‌یان به‌گه‌ر خستوو بۆیان ده‌رکه‌وتوو ئەم وه‌چانه‌ی که‌ پێگه‌یشتوون ئەوانه‌ن که ئەم پێشکه‌وتنه‌یان به‌ولات به‌خشیوه‌.

ده‌بیته‌ هۆنراوه‌ بۆ جیهانی مندال چۆن دابنریته‌؟

- هه‌وره‌ک خۆی ناسک بیته‌، یه‌که‌م ئامانجی ئیمه‌ له‌بوارای هۆنراوه‌و چیرۆکی په‌روه‌رده‌ییدا ئەوه‌بووه‌ که‌ مندال زمانی به‌ربیت به‌شیوه‌یه‌کی جوان و ئاسان، به‌ه‌وشه‌ی ناسک بتوانیته‌ ئەوه‌ی له‌ ناخیدا به‌ ده‌ری ببریته‌، لێره‌دا ئەتوانم بلێم کۆمه‌لیک هۆنراوه‌ دارێژرا‌بن سه‌روه‌به‌ریان نه‌بیته‌ و پاش و پێشیان پێ کرابیته‌ بۆ ئەوه‌ی سه‌روا دروست بکات، ئەمه‌ شتیکی هه‌له‌یه‌وه‌ نابیت بدریته‌ به‌مندال، زمانی مندال وه‌کو خۆی ناسکه‌ زمانی گۆله‌ هه‌وايه‌ تافه‌گه‌یه‌ ئاوه‌ سه‌روه‌ی به‌یانه‌، ئەوانه‌ی که‌ ئەنوس له‌و بواره‌دا ئەبیته‌ ئاگاداری ئەوه‌بن له‌په‌روه‌رده‌شدا ئیش بکه‌ن، ئەزمونیش ئەوه‌ی سه‌لماندوووه‌، چونکه‌ هۆنراوه‌ی مندال ئەبیته‌ ناسک بیته‌، توندوتیژی تیا نه‌بیته‌، ناوی خه‌نجه‌رو تهنه‌نگ و خوین و پێش سه‌رگه‌و رمان و دارماني تیا نه‌بیته‌، چونکه‌ دنیاى مندال خۆی له‌وه‌دا نابینیته‌وه‌، ئەگه‌ر بیته‌ خۆشه‌ویسته‌ی نیشتمانی‌ش باس بکه‌ین ئەبیته‌ بلێین کوردستان گۆله‌ په‌پوله‌یه‌ گۆلزاره‌، بۆ ئەوه‌ی به‌و ناسکیه‌ی خۆی هه‌سته‌ی پێ بکات له‌ هه‌مان کاتیشدا ئەبیته‌ هۆنراوه‌کان کورت بن ئەگه‌ر بکریته‌ شه‌ش دێر زیاتر نه‌بیته‌، چونکه‌ هه‌ناسه‌که‌ی هه‌ر ئەوه‌نده‌یه‌، پێویسته‌ ئەو منداله‌ هه‌سته‌ بکات که‌ خۆی ئەیلێته‌ نه‌که‌ یه‌کیکی تر بۆی دارژتیته‌، ئەو هۆنراوانه‌ سه‌رکه‌وتوونین بلێن منداله‌کان و ابکه‌ن چونکه‌ له‌خۆی ده‌پرسیته‌ و ده‌لێته‌ من په‌پوله‌یه‌که‌م ئەبیته‌ به‌ئازادی خۆم ریگای خۆم هه‌لبژیتم، ئیمه‌ش که‌بۆیان ده‌نوسین رێنماییه‌کی زۆر ناسک بی ئەوه‌ی هه‌سته‌ بکات که‌ ئیمه‌ چوینه‌ته‌ ناو ژيانه‌که‌یه‌وه‌، هه‌سته‌ بکات ئیمه‌ هاو‌ریه‌کیانین وله‌پا‌لیاندا دانیشتوین وه‌یچی تر که‌به‌وجۆره‌ له‌گه‌لیان روشتین داخۆ له‌دووا روژدا چ دا‌هینه‌ریکیان لێ ده‌رده‌چیت.

کاتی نیشه‌کانی خۆت له‌ده‌نگی مندالی‌که‌وه‌ به‌رگوییته‌ ده‌که‌ویته‌وه‌ چیت لادروست ده‌بیته‌؟

www.kurdistan.net.org

بهکاتی ناوهندی ئه وروپا 27-10-2006 8:27

- که منالهکان ئه و هونراوانه ئه دهنه وه به گوئی خومدا ههست ده کهم ناخم به جارئ ئه جوشئ له خوشياندا ههز ده کهم بفرم ههز ده کهم منیش وه کو ئه وان بم، پیمخوشه ئه و هونراوانه وه کو پیبویست بیانده نی چونکه جوریکی تره وگفتوگوئی ئاسایش جوریکی تره، جائه گهر بیته ماموستا که بیان هونراوه که بیان به ریتیم و به دهنگیکی ناسکه وه بداتی چونکه ئه بی ترپی خوی هه بی به کورتی ئه بی هونراوه ی مندال وه کو توپی هه وری به رزبیتته وه ویاری بکات هه ر بو نمونه:

خرمه خرمی بارانه مزده ی گه شتی یارانه

ئاهم بارانه و شته پیکه نینی به هه شته

ئیدی منداله کهش ئاره زووی پی پهیدا ئه کات وئاوازیکی موسیقی له خوی ده گریت، به لام ئه گهر به خاوی بیلیم ئه وه منداله کهش چیژی لی وه رناگریت، به لام که به چالاکی ئه یلینته وه دووباره چالاکی به هه ناوم ئه به خشییت وه ههست ده کهم پارچه یه کم له وو - ئه ویش کرۆکی دلمه.

دوا و تهت؟

- هیوادارم وه چه له دووای وه چه باشتر بیته کایه وه، له ئه زمونه کانی ئیمه که لک وه رگرن ئیمه توانیبیتمان خشتیکمان له کوشکی پهروه ده ی راست و دروستدا دانا بیته له جیی خوی، وچون ئیمه له پیشینانی خومان ئه زمونمان وه رگرت هیوادارم داها تووه کانی ئه ئیمه ئه زمون وه رگرن وه زنجیره ی مرۆفیش هه روا بروت بو ئه وه ی ئه زموننه باشه کان به ره و باشتر برۆن.

YOUSIF_KAZH@YAHOO.COM